

Särkänniemen delfinaario

Rakennushistoriaselvitys

12.2.2024

Sisällys

1	Tutkimuksen yleistiedot	4
2	Kohteen kuvaus ja perustiedot	4
3	Käytetyt arkistot ja lähteet	6
4	Alueen historiasta	7
5	Rakennustyyppin historiaa.....	11
6	Suunnittelu ja rakentaminen	12
6.1	Arkkitehti	12
6.2	Suunnittelu ja arkkitehtuuri	12
6.2.1	Suunnittelu	12
6.2.2	Arkkitehtuuri	13
6.3	Rakentaminen	18
6.4	Rakenteet ja tekniikka	20
6.4.1	Delfiinit ja Delfinaarion avaaminen	24
7	Muutosvaiheet	25
7.1	Rakennusluvut.....	25
7.2	Särkänniemi 2002-projekti ja laajennus 2006–2007	26
7.3	Muutos sisäaktiviteettipuistoksi 2016–17	32
8	Nykytilanne.....	34
9	Ominaispiirteet ja säilyneisyys sekä arvot	41
9.1	Ominaispiirteet ja säilyneisyys	41
9.2	Arvot	42
10	Yhteenveto.....	44

Kannen kuvassa vastavalmistunut Delfinaario, kuva Vapriikin kuva-arkisto.

Liitteet

1. Ajoituspohjapiirrokset (3 sivua)
2. Pohjapiirrokset 1984 (2 sivua)

1 Tutkimuksen yleistiedot

Tutkimuskohde

Delfinaario-rakennus, Särkänniemi

Laiturikatu 3, Tampere

Tutkimuksen tilaaja

Särkänniemen Kehitys Oy

Yhteyshenkilö: Kari Mäkelä

Tehtävä

Tämä rakennushistoriallinen selvitys tehdään Särkänniemen Delfinaariorakennuksen tulevaisuuden suunnittelua varten.

Rakennushistoriaselvityksen tarkoituksena on kuvata, miten rakennuksesta on tullut sellainen kuin se nyt on ja selvittää, mitä eri rakennus- ja korjausvaiheista on säilynyt. Lisäksi rakennushistoriaselvityksessä kuvataan kohteen ominaispiirteet ja tunnistetut merkitykset ja arvot. Selvitys toimii myös mahdollisten tulevien korjaus- tai muutoshankkeiden taustatietona.

Tutkimuksen tekijät

AFRY Buildings Finland Oy

Linnoitustie 5, 02600 Espoo

Anu Laurila

Projekti: BP2079

2 Kohteen kuvaus ja perustiedot

Kuvaus

Delfinaario on valmistunut vuonna 1985 akvaario- ja esitysrakennukseksi Tampereen Särkänniemeeseen, jossa oli jo tuolloin useita erilaisia vapaa-ajanviettoon tarkoitettuja rakennuksia ja huvipuisto.

Delfinaario on betonirakenteinen ja siinä on alun perin ollut näytössali, jossa on näytösallas sekä aputiloja, joissa ovat olleet koti- ja karanteeniallas sekä henkilökunnan ja tekniset tilat.

Rakennusta on laajennettu vuonna 2007, jolloin siihen tehtiin uusi kotiallas ja lisättiin teknisiä tiloja. Samalla tehtiin jonkin verran muutoksia vanhassa osassa.

Delfinaario lopetti toimintansa vuonna 2015, jonka jälkeen rakennus muutettiin SuperParkin käyttöön sisäaktiiviteettitalaksi. Silloin tehtiin merkittävimmät muutokset rakennuksen rakenteisiin. SuperPark lopetti toimintansa rakennuksessa vuonna 2022. Nykyisin rakennus on SuperParkin käyttöön rakennetussa asussa.

Perustiedot

Nimi	Delfinaario
Osoite	Laiturikatu 3, Tampere
Kiinteistötunnus	837-108-801-2
VTJ-PRT:	103409458Y
Valmistumisvuosi	1985
Suunnittelija	1985 Arkkitehti Pekka Ilveskoski 2007 laajennus arkkitehti Petri Pussinen
Kerrosala	4 525 m ²
Asemakaavatilanne	Rakennus on suojeltu asemakaavassa, joka on tullut voimaan 2023.
Aiemmat selvitykset	Särkänniemen rakennusinventointi 2018

Kuva 1. Delfinaario ympyröity ilmakuvasa vuodelta 2022, lähde Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskari.

3 Käytetyt arkistot ja lähteet

Rakennusta koskevia aineistoja kuten rakennuspiirustuksia ja valokuvia hankittiin seuraavista arkistoista:

- Vapriikin kuva-arkisto
- Museoviraston kuva-arkisto (finna.fi)
- Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Lisäksi käytössä oli Särkänniemen alueen rakennusinventointi ja Tampereen Teknillisessä korkeakoulussa ensimmäisen vaiheen rakenteista tehty diplomityö. Särkänniemen historiaa käsittelevistä kirjoista saatiin tietoja niin alueen kuin Delfinaarion vaiheista. Tampereen kirjaston kotiseutukokoelmasta käytiin läpi Särkänniemen esitteitä ja Tammerkoski-lehtiä. Särkänniemen arkistosta saatiin käyttöön joitain valokuvia.

4 Alueen historiasta

Linnanmäen huvipuistoa hoitava Lasten Päivän säätiö lähestyi Tampereen päättäjiä vuonna 1959 ehdottaen huvipuiston avaamista Tampereella. Kaupunki perusti toimikunnan selvittämään kiinteän huvipuiston saamista Tampereen alueelle 7.9.1959. Tampere oli pitkään tunnettu tehtaiden kaupunkina, mutta 1960-luvulle saavuttaessa se ei enää tuntunut riittävän. Matkailijoiden houkuttelemiseksi piti keksiä jotain ja huvipuisto vaikutti hyvältä ajatukselta. Tavoitteeksi tuli huvipuiston rakentaminen lähelle keskustaa. Lisäksi maailmalta käytiin katselemassa muitakin ideoita ja Amerikan matkan pohjalta syntyi idea Akvaario-Planetaariosta ja Kuopion Puijon torni innoitti ajatuksen näkötorresta.

Aluksi huvipuistoa kaavailtiin Ratinaan, mutta se todettiin liian ahtaaksi. Pekka Paavolan muistelmien mukaan sopivaa aluetta lähdettiin etsimään helikopterilla, jolla voitiin arvioida myös näkötorren riittävää korkeutta sijainnin lisäksi. Näin päädyttiin Särkänniemeen. Vuonna 1966 perustettiin alueen kehittämistä varten Tampereen Särkänniemi osakeyhtiö, jonka osakekanta oli kokonaan kaupungin omistuksessa. Kaupunki vuokrasi yhtiölle alueen Särkänniemestä 50 vuodeksi.

Uusi yhtiö tilasi suunnitelmat Akvaario-Planetaariota ja Näsinneulan näkötorresta varten arkkitehti Pekka Ilveskoskelta. Ensimmäisenä alueelle rakennettiin Akvaario-Planetaario, jolla oli myös sivistyksellinen tavoite. Rakennuksessa oli 20 altaan akvaario sekä irtoaltaita ja rakennuksen kyljessä hyljeallas. Lisäksi oli 112 katsojalle mitoitettu planetaariosali. Rakennus valmistui vuonna 1969.

Samana vuonna laadittiin Särkänniemen elämyspuiston kokonaissuunnitelma ja sen valmisteli Usko Teromaa, joka oli entinen jääkiekkoilija ja mm. jääkiekkomuseon perustajia. Suunnitelman tavoitteena oli sijoittaa alueelle huvipuisto ja eläintarha. Tähän suunnitelmaan sisältyi jo delfiiniallas tai -telta, jonka idean Teromaa oli

saanut matkaltaan Ruotsiin, Kolmårdenin eläintarhaan, jossa oli vastikään vuonna 1969 avattu delfiinihalli.

Tampereella oli ollut jonkin aikaa pieni eläintarha nykyisen Tampere-talon paikalla. Sen toiminta päättyi 1970-luvun alussa ja siksi Särkänniemeen perustettiin myös pieni lasten eläintarha. Lasten Eläintarha avattiin 4.7.1970 ja siellä lapsilla oli vapaa pääsy eläinten aitauksiin. Lisäksi alueella oli liukumäki, karuselli ja muita pieniä huvituksia.

Seuraavaksi Särkänniemeen rakennettiin näkötorni, Näsinneula. Sen runko rakennettiin liukuvalutekniikalla betonista noin kuukaudessa. Näkötorni avattiin vuonna 1971 ja se on aikanaan valittu ensimmäiseksi vuoden betonirakenteeksi. Palkinnon myöntää Betoniteollisuus ry.

Huvipuiston rakentamista edelsi Tivoli Seiterän perustajan Lauri Seiterän ja tämän yhtiökumppanin Leo Lindblomin Särkänniemeen vuonna 1972 avaama Neulan huvipuisto. Se ehti toimia muutaman kesän ennen kuin Särkänniemi Oy teki sopimuksen Linnanmäkeä pyörittävän Lasten Päivän Säätiön kanssa. Särkänniemen huvipuisto toimikin aluksi Helsingin Linnanmäeltä lainattujen tai vuokrattujen välineiden avulla. Vähitellen huvipuistosta haluttiin kuitenkin itsenäinen ja sinne alettiin hankkia omia laitteita.

Sara Hildénin taidemuseo valmistui Särkänniemeen vuonna 1979. Sara Hildén oli itse valinnut paikan museolleen, koska Särkänniemessä se olisi helposti huvipuistoleisön saavutettavissa.

Alueen vuokrasopimus kaupungin ja Särkänniemi-yhtiön välillä uusittiin vuonna 1979 ja muutamaa vuotta myöhemmin 1984 päättyi yhteistyö Lastenpäivän Säätiön ja Särkänniemen kesken. Samaan aikaan Särkänniemen kehittämisajatuksissa palattiin huvipuistolaitteista tieteellisempään ja opetuksellisempaan lähestymistapaan. Alueelle kaavailtiin mm. tiedekeskusta, vahakabinettia ja tropiikkitaloa. Nämä ideat kuopattiin, kukin eri syistä. Lopulta päädyttiin rakentamaan jo alkuperäisessä kokonaissuunnitelmassa mukana ollut Delfinaario.

Seuraavissa ilmakuvissa on esitetty Särkänniemen alueen rakentuminen ja Delfinaarion vaiheet. Ilmakuvat on haettu Tampereen kaupungin karttapalvelusta Oskarista.

1946 ennen kuin alueelle alettiin rakentaa "Särkänniemeä".

1974 kun Akvaario-Planetaario ja Näsinneula olivat valmistuneet.

1987 kun Sara Hildénin taidemuseo ja Delfinaarion ensimmäinen vaihe olivat valmistuneet ja huvipuisto toiminnassa.

2018 kun Delfinaarion laajennus on valmis.

*Kuva 2. Delfinaario ilmakuvassa vasta valmistuneena 1980-luvun lopulla.
Kuva Vapriikin kuva-arkisto.*

5 Rakennustyyppin historiaa

Delfinaario on eräänlainen akvaario, jossa delfiinit yleensä pidetään altaissa ja joskus myös merestä rajatuissa tiloissa. Tarkoituksena niissä on joko tutkia delfiinien toimintaa tai järjestää näytöksiä.

Ensimmäinen varsinainen delfinaario avattiin vuonna 1938 Floridassa, St. Augustinissa. Siellä huomattiin, että delfiinit voidaan opettaa tekemään temppuja.

Delfinaarioiden suosio kasvoi Amerikassa 1960-luvulla elokuvan ja delfiinistä kertovan televisiosarjan "Flipper" vanavedessä. Eurooppaan ensimmäiset delfiinit tuotiin vuonna 1966.

Delfinaarioissa on yleensä esiintymisallas ja katsomo sekä altaan vierellä tai keskellä tilaa kouluttajille, jotka ohjaavat delfiinejä. Altaiden vesi on

pidettävä puhtaana ja sen lämpötila sekä muut ominaisuudet juuri delfiineille sopivina eli merivettä muistuttavina.

Delfinaarioiden suosio alkoi heikentyä jo 1970-luvulla, kun eläinten suojelijat alkoivat kiinnittää huomiota delfiinien hyvinvointiin ja toisaalta luotiin eläinten suojelua koskevaa lainsäädäntöä.

Delfinaarioita on edelleen ympäri maailmaa. Pohjoismaiden ensimmäinen ja edelleen toiminnassa oleva delfinaario avattiin Kolmårdenin eläintarhaan vuonna 1969.

6 Suunnittelu ja rakentaminen

6.1 Arkkitehti

Särkänniemen rakennukset, Akvaario-Planetaarion, Näsinneulan ja Sara Hildénin taidemuseon oli suunnitellut arkkitehti Pekka Ilveskoski. Oli tämän vuoksi luontevaa, että hän suunnitteli myös Delfinaarion. Näin alueen ilme säilyi yhtenäisenä.

Pekka Ilveskoski (1931–1987) oli tamperelainen arkkitehti, jonka tuotanto keskittyi pääosin Tampereen seudulle. Särkänniemeeseen suunnitellut rakennukset muodostavat hänen tuotannossaan merkittävän kokonaisuuden. Muita hänen suunnittelemaansa rakennuksia ovat mm. Tampereen poliisitalo (1963), Tesomajärven koulu (1967), Hatanpään oikeustalo (1977) ja Hervannan ammattioppilaitos (1986).

6.2 Suunnittelu ja arkkitehtuuri

6.2.1 Suunnittelu

Koska delfinaarioista ei Suomessa ollut aiempaa kokemusta, tehtiin sen toiminnallisen suunnittelun konsultoinnista sopimus hollantilaisen tohtori W. H. Dudok van Heelin kanssa. Rakennuksen arkkitehtina oli Pekka Ilveskoski ja rakenteiden suunnittelusta vastasi A-Insinöörit Oy ja siellä DI Martti Helino, LVI-suunnittelijana toimi Insinööritoimisto Erkki Leskinen Ky ja sähkösuunnittelijana Sähköinsinööritoimisto Kalle Havulinna Ky.

Mainittakoon, että rakennesuunnittelija Martti Helino teki delfinaarion näytössalin rungon rakenteiden suunnittelusta ja rakentamisesta diplomityönsä.

Rakennuksen erikoinen käyttötarkoitus sekä rakenteelliset tavoitteet johtivat siihen, että arkkitehdin ja rakennesuunnittelijan yhteistyö oli kiinteää jo hyvin varhaisesta vaiheesta lähtien.

Arkkitehti Ilveskoski on sanonut rakennuksen hahmon tulleen delfiinin selkäevästä. Rakennuksen päätilan eli esiintymissalin muoto on viuhkamainen. Tilaan haluttiin katto, joka laskeutuu katsomosta kohti esiintymisallasta, jotta delfiinit hyppäävät lähes kattopalkkien tasalle. Ja toisaalta jyrkästä katsomosta oli hyvä näkyvyys altaaseen.

Rakennukselle haettavan rakennusluvan lisäksi delfinaarion toiminnalle piti hakea lupa maa- ja metsätalousministeriöstä, joka myönsikin luvan helmikuussa 1984.

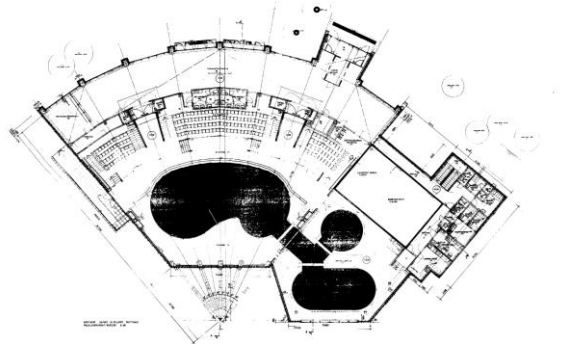
Rakennuksessa ja sen suunnittelussa pyrittiin huomioimaan delfiinien hyvinvointi. Tämän vuoksi mm. vedenpuhdistus tapahtui biologisesti ilman klooria. Kloorin oli todettu aiheuttavan delfiineille hengitysvaikeuksia.

Rakennuksen katsomo suunniteltiin noin 900 katsojalle.

6.2.2 Arkkitehtuuri

Delfinaario oli Suomessa uusi rakennustyyppi, joten sille ei ollut olemassa selkeää mallia. Kyse oli esitystilasta ja akvaariosta, joiden lisäksi tarvittiin yleisötiloja, teknisiä ja henkilökunnan tiloja. Särkänniemen Delfinaariossa toiminnot sijoiteltiin selkeästi siten, että yleisölle avoimet tilat eli näytössali ja sisäänkäyntiaula olivat omana massanaan, jossa oli käytetty voimakkaita muotoja ja tehty betonirakenteista aihe. Tämä rakennuksen osa oli sisätiloiltaan hyvin valoisa. Aputilat toteutettiin näiden päätilojen viereen kahtena laatikkomaisena massana. Niissä pääkerros erottui ulokkeena, jonka päädyssä oli tumma ikkuna-aukko pystyjaolla.

Rakennuksen massoittelemasta muodostui näin ikään kuin suuri betoniveistos, joka näyttäytyi hyvin erilaisena eri suunnista katsottuna. Rakennuksessa oli myös yhdistetty taitavasti kevyttä lasia ja raskasta betonia.

Kuva 3. Ensimmäisen vaiheen pääkerroksen pohjapiirros. Näytössali ja pääaula erottuvat viuhkamaisena muotona. Piirustus Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 4. Henkilökunnan työtilat ja delfiinien kotiallas erottuvat julkisivussa ulokkeina, joiden päädyissä on tummat ikkunat. Laajennuksen myötä toinen päätyikkuna purettiin, koska se jäi laajennuksen sisälle. Kuvaaja Kari Nieminen, kuva Vapriikin kuva-arkisto.

Rakennuksen julkisivuissa käytettiin betonia eri tavoin ja erilaisina pintastruktuureina. Oli valkoista pesubetonia, valkosementtibetonia, lautamuottipintaa ja sileää betonipintaa. Vesikatto oli bitumikermiä ja sen keskellä nouseva kattoikkuna luonnonväriin anodisoitua alumiinia, jota oli käytetty myös katolla olevan IV-konehuoneen julkisivuina sekä sisäänkäyntikatoksen alapinnassa. Pääjulkisivussa kaupungin suuntaan oli valkosementistä tehty delfiini-reliefielementti ikään kuin taideteoksena. Sen suunnittelijasta ei ole tietoa, mutta todennäköisesti se on suunniteltu arkkitehtitoimistossa.

Suuri kaareva ja kalteva lasijulkisivu sisäänkäyntiaulaa vasten oli mustaa julkisivulasia, jossa oli myös kirkkaita laseja tuomassa valoa aulaan.

Kuva 5. Kaltevan lasipinnan ja betonirakenteisten sivuseinien liittymät ovat muodoltaan hyvin dynaamisia. Kuva Vapriikin kuva-arkisto.

Kaltevan lasiseinän rajaaman aulan lattiamateriaalina ovat alun perin olleet mosaiikkibetonilaatat. Muuten aulatilän alkuperäiset materiaalit tai pääsisäänkäynnin yhteyteen sijoittuneen lippukioskin ulkoasu eivät käyneet ilmi tämän tutkimuksen yhteydessä. Yhtään valokuvaa ei aulatilasta 1980–90-luvuilla ollut käytettävissä.

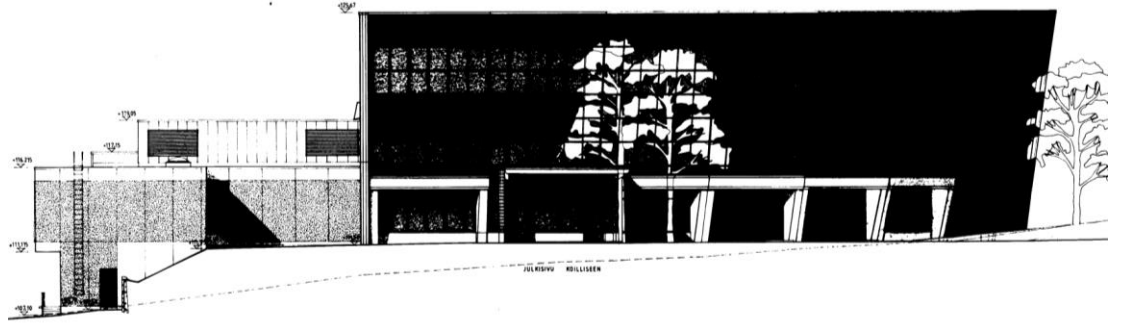
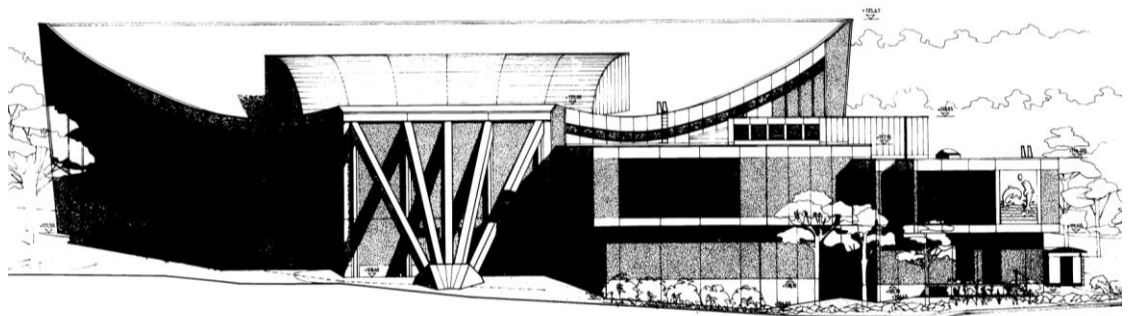
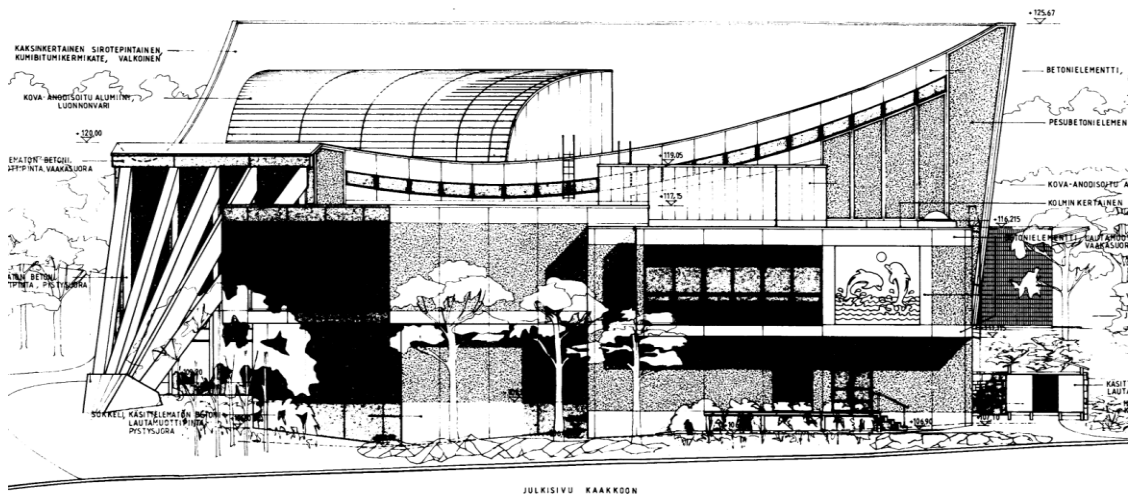
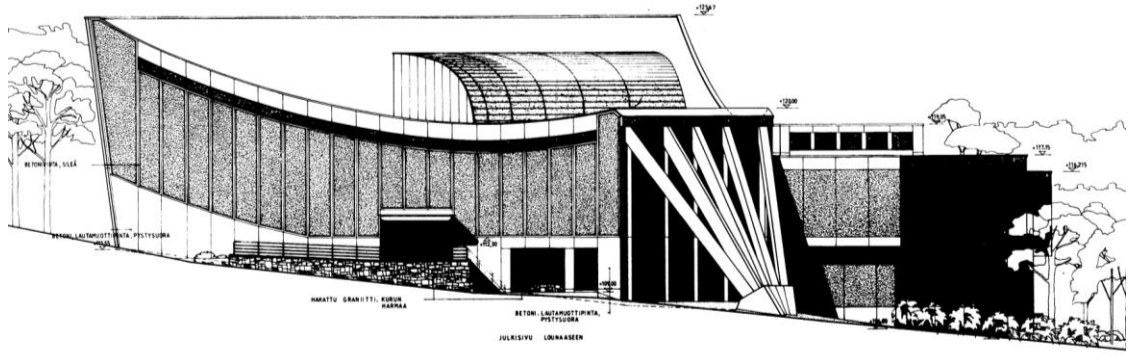
Sisätiloissa on etenkin näyttösalissa ollut alun perin lämmin värimaailma, kun seinien pintana ovat olleet puupintaiset levyt ja lattia vaalean ruskeaa keraamista laattaa. Puulevyt ovat todennäköisesti toimineet akustoivina pintoina. Myös kattopinnassa on ollut akustoivia levyjä ja katto on ollut vaalea tehden tilasta valoisan yhdessä seinien yläosien sekä kattoikkunan kanssa. Näyttösalin luonnonvaloa tuotiin kaarevan kattoikkunan ja taka- sekä sivuseinien yläikkunoiden kautta.

Kuva 6. Pääsali juuri rakennuksen valmistumisen jälkeen. Kuvaaja Teuvo Kanerva, kuva Museoviraston kuva-arkisto (CC BY 4.0).

Seuraavassa arkkitehti Pekka Ilveskosken laatimat alkuperäiset julkisivupiirustukset.

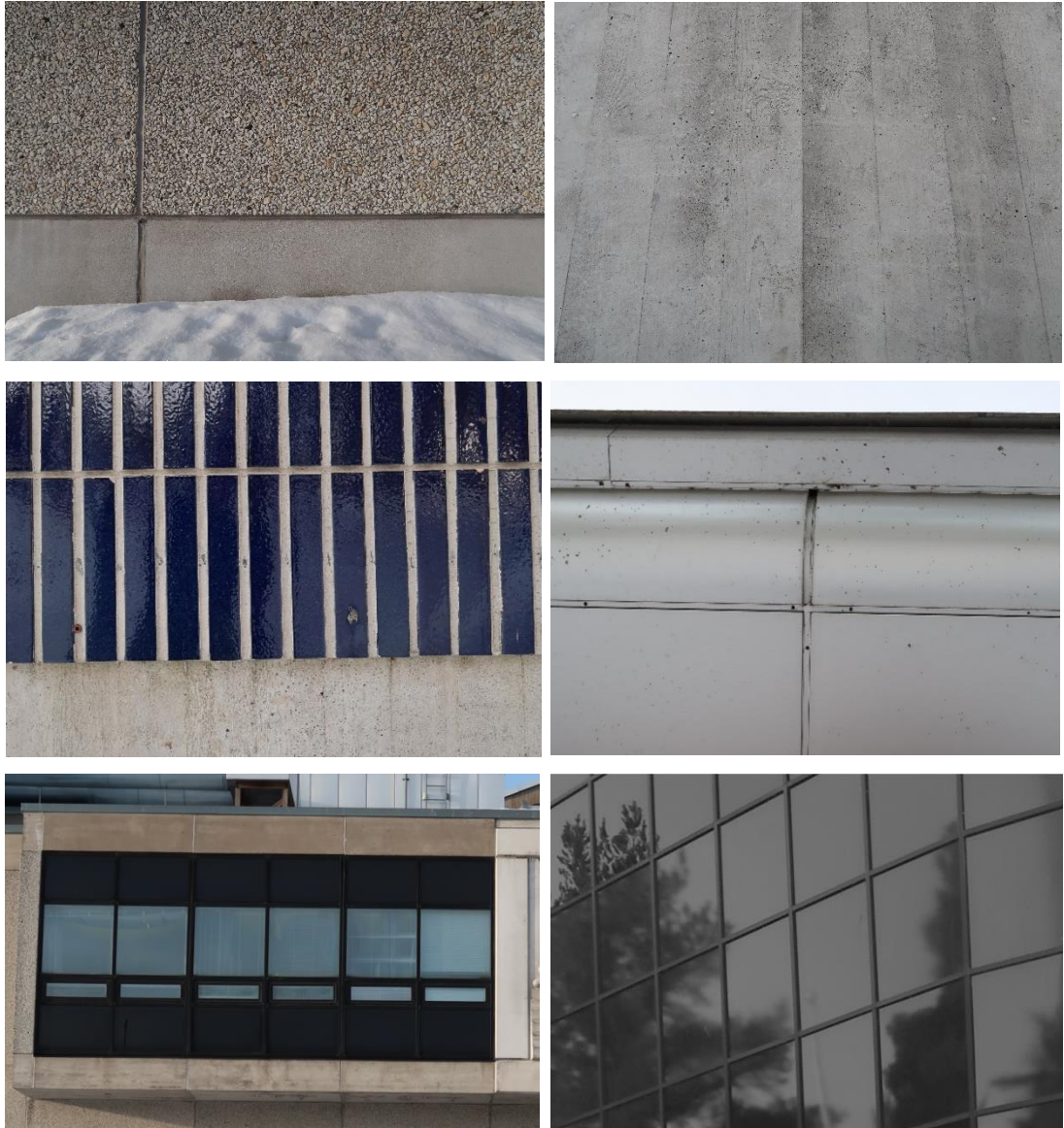
6.3 Rakentaminen ja materiaalit

Pääurakoitsijana toimi Ahti-rakennusosakeyhtiö ja rakennuttamisesta vastasi A-Insinöörit Oy. LVI-Urakoitsijana toimi Onninen Oy ja sähkötyöt teki Insinööritoimisto Sähkötyö Oy.

Delfinaarion rakentaminen alkoi 21.5.1984, harjakorkeuteen rakennus pääsi tammikuussa 1985 ja se avattiin yleisölle vuoden 1985 äitienpäivänä. Rakentaminen maksoi noin 20 miljoonaa markkaa.

Kuva 7. Delfinaarion työmaa. Betonirakentamisen eri tekniikoita käytössä. Keskellä hahmottuu näytösallas ja vasemmalla rakentuu katsomo. Kuva Särkänniemen arkisto.

Kuva 8. Ensimmäisen vaiheen materiaalivalikoimaa julkisivuissa. Pesubetonia ja sileää sekä lautamuottibetonipintaa, keraamisia sauvoja sisäänkäynnin seinämissä ja luonnonväriin eloksoitua alumiinilevyä kattoikkunan ja sisäänkäyntilipan rakenteissa. Ikkunan puitteiden ulkopinnat ovat mustaksi maalattua metallia ja osa laseista on mustaa julkisivulasia ja osa kirkkaita.

Kuva 9. Delfinaario rakenteilla. Ikkunan takana on delfiinien kotiallas. Työmaakyltissä on sama delfiinikuva, joka on toteutettu rakennuksen seinään betonielementtireliefinä. Vasen kuva Vapriikin kuva-arkisto.

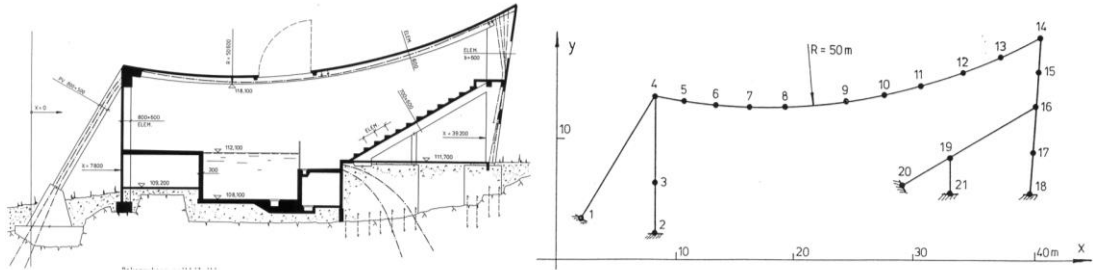
6.4 Rakenteet ja tekniikka

Alkuperäisen delfinaarion rakennesuunnittelusta vastasi A-Insinöörit Oy. Aiheesta on rakenteet suunnitellut DI Martti Helino laatinut diplomityön, jossa rakenteiden periaatteet ja toteutus on selostettu sekä esitetty rakenteita koskevat laskelmat. Seuraava kuvaus rakenteista perustuu pääosin Helinon diplomityöhön.

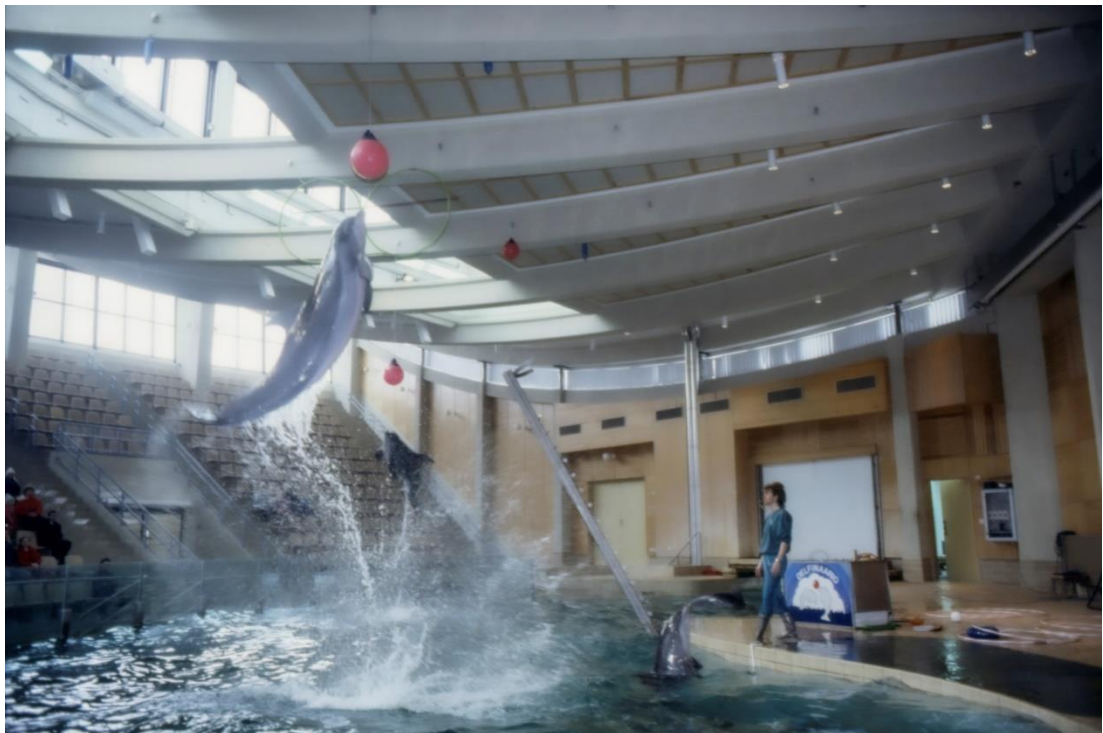
Näytössalin päärunko muodostuu yhdeksästä jälkijännitetystä teräsbetonikehästä, jotka sijaitsevat säteittäisesti noin 10 asteen kulmassa toisiinsa nähden muodostaen noin 80 asteen sektorin. Kehät on ankkuroitu päistään kallioon. Runko on pääosin elementtirakenteinen, vain katsomon aluspalkit ja ulkopuoliset vinot pilarit on valettu paikalla.

Delfinaarion rakenteissa erityisen huomionarvoinen on sen kattoratkaisu. Se on todennäköisesti Suomen ensimmäinen tarkoituksella riippuva jännebetonikatto. Jännemenetelmänä käytettiin ranskalaista Freyssinet - punosjännemenetelmää. Katon kaarevat riippupalkit ovat 100 m halkaisijaltaan olevan ympyrän kaaria ja niiden pituus on reilut 30 m. Riippupalkit on koottu työmaalla kahdesta elementtipalkista. Yläpohjassa

on palkkien varassa 150 mm ontelolaatta ja sen päällä 100 mm polyuretaanilevy lämmöneristeinä.

Kuva 10. Rakenteen leikkaus ja kaavio, jossa kehä on jaettu 20 elementtiin ja niiden solmupisteisiin. Solmupisteissä tarkasteltiin pysyviä kuormia, ulkoisia kuormia ja jännevoimia. Kuvat Martti Helinon diplomityöstä.

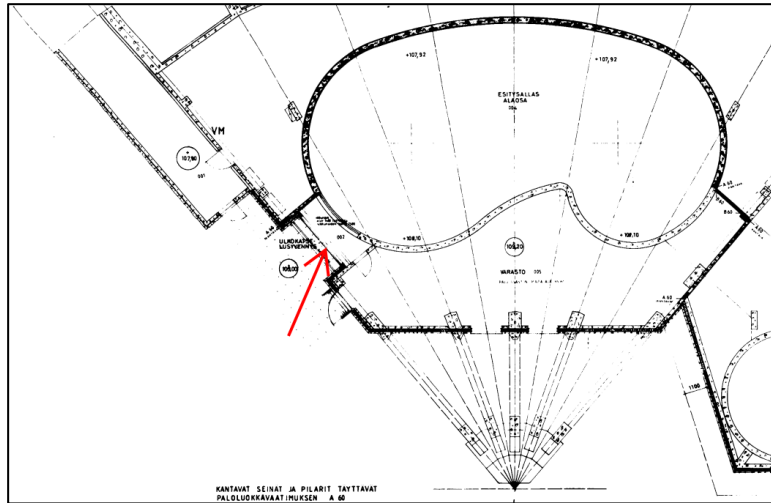
Kuva 11. Pääsalin riippuvat jännepalkit luovat tilaan erityisen tunnelman ja toteuttavat tavoitteen tunteesta, että delfiinit hyppäävät kattoon saakka. Kuvaaja Kuvakulma Kulmala & Peltonen Oy. Kuva Vapriikin kuvaa-arkisto.

Rakennuksen näytössalin ulkopuoliset osat eli aputilat ovat myös teräsbetonirunkoiset ja niiden pystyrakenteet ovat pääosin seinäelementtejä, välipohja on paikalla valettu ja yläpohja elementtirakenteinen. Näytössali auloineen on erotettu rakennuksen muista osista liikuntasaumalla.

Altaat on myös erotettu muista rakenteista liikuntasaumalla. Altaiden seinien ja pohjalaatan vahvuus on 300 mm. Esitysaltaan etuseinässä kohti katsomoa oli 2 m korkea ja 22 m pitkä lasiseinä vettä vasten. Seinän runko oli tehty 1,4 m runkojaolla haponkestävästä teräksestä. Lasiruudut olivat 37 mm laminoitua lasia. Myös esitysaltaan seinässä oli rakennuksen julkisivussa ikkuna. Ikkuna oli kooltaan 3 x 1,5 m ja sen paksuus oli 60 mm.

Kuva 12. Altaan lasiseinä katsomoa kohden. Lasiseinä on purettu SuperParkin rakentamisen yhteydessä. Kuvassa näkyy myös vaalean ruskeaa laatoitusta, jonka pinta ei ole tasavärinen, mikä tekee laatoituksesta miellyttävän ja elävän. Kuvaaja Kari Nieminen, kuva Vapriikin kuva-arkisto.

Kuva 13. Alun perin näytösaltan seinässä oli ikkuna, joka näkyi myös rakennuksen julkisivussa. Kuvassa näkyy myös näytösaltan alkuperäinen muoto, joka hävisi laajennuksen yhteydessä, kun mutka suoristettiin.

Kuva 14. Pääsalin julkisivu ja yleisön uloskäynti sekä ikkuna näytösaltaaseen. Näkymä, jota nykyisin ei enää ole. Kuvaaja Teuvo Kanerva, kuva Museoviraston kuva-arkisto. (CC BY 4.0)

Rakennuksessa pyrittiin delfiineille luonteenomaisiin, merellisiin olosuhteisiin, minkä vuoksi ilma rakennuksessa oli kosteaa ja suolapitoista. Tämä vaikutti materiaalivalintoihin sekä ilmanvaihtosuunnitteluun. Teräsrakenteet esimerkiksi tehtiin haponkestävästä teräksestä.

Erityistä Särkänniemen delfinaariossa oli ensimmäisenä maailmassa käyttöön otettu biologinen vedenpuhdistusjärjestelmä. Vedenpuhdistus perustui hiekkasuodatukseen, ja laitoksen kokonaisvesimäärä 1200 m³ saatettiin tehokkaimmillaan puhdistaa kerran kahdessa tunnissa. Vedenpuhdistuslaitteet hankittiin Hollannista, mikä viittaa siihen, että idean takana saattoi olla hankkeessa konsulttina toiminut W. H. Dudok van Heel.

6.4.1 Delfiinit ja Delfinaarion avaaminen

Delfiinit Tampereelle pyydystettiin loppukesästä 1984 Floridasta, Fort Myersin vesiltä ja vietiin Marathonin koulutuskeskukseen. Suomeen ja Tampereelle Delfinaarioon delfiinit tuotiin 31.3.1985. Ensimmäinen esitys yleisölle oli 28.4.1985. Silloin vieraina oli 900 lasta, joille matkailualan järjestö Skål oli järjestänyt tapahtuman.

Delfinaarion viralliset avajaiset kutsuvieraille olivat 9.5.1985 ja kaksi päivää myöhemmin alkoivat yleisöesitykset. Ensimmäisenä kesänä delfiinejä kävi katsomassa yli 300 000 ihmistä.

Delfinaarion kiinnostavuus säilyi vain muutaman vuoden ja jo kesä 1986 oli kävijämäärien suhteen pettymys. Delfinaariossa syntyi sen toiminnan aikana myös muutamia poikasia, joiden herättämä kiinnostus nosti kävijämääriä aina hetkellisesti.

Eläintensuojelijat kritisoivat Delfinaariota alusta alkaen ja avajaisiakin yritti häiritä pieni 30 hengen mielenosoittajajoukko. Delfinaarion johtaja suhtautui tähän siten, että tarjosi materiaalit kyltteihin ja toimitti listan medioista, joihin mielenosoittajat voisivat olla yhteydessä.

Kuva 15. Näytössali käytössä pian rakennuksen valmistumisen jälkeen. Pääsali on avara ja valoisa. Kuva Särkänniemen arkisto.

7 Muutosvaiheet

7.1 Rakennusluvut

Rakennukselle on myönnetty seuraavat rakennusluvut:

Diaarinumerolla 293/84 on alkuperäinen rakennuslupa 2-kerroksisen delfinaarion rakentamiseen. Koska tonttia ei ollut merkitty tonttirekisteriin, tähän liittyy myös ympäristöministeriön poikkeuslupapäätös n:0 3948 / 551 /83, jossa todetaan, että rakennusluvassa mukainen rakentaminen ei aiheuta huomattavaa haittaa kaavoituksen toteuttamiselle. Lisäksi rakennusluvassa on todettu, että vaadittavat väestönsuojatilat 43 m² varataan Näsikallion väestönsuojatilasta.

Diaarinumerolla 85–301 on rakennusaikaisten muutosten lupa. Näitä muutoksia olivat rakennuksen paikan tarkistaminen mittausosaston

kanssa, sisääntuloaulasta katsomoon johtavien ovien paikan muuttaminen sekä riipputelineiden kiinnityslaitteiden poisjättäminen. Hakemuksessa todetaan, että riipputelineet voidaan korvata autonosturilla eli ne oli tarkoitettu suurten lasiseinien huoltamiseen.

Lupanumerolla 03-1083 on lupa delfinaarion laajentamista varten. Silloin on laajennettu allas- ja laitetiloja, vanhassa osassa tehty käyttötarkoituks- ja tilajakomuutoksia sekä rakennettu 20 m² väestönsuoja. Arkkitehtina toimi Arkkitehtikonttori Petri Pussinen Oy, rakenteet suunnitteli A-Insinöörit Oy ja LVI-suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto AX-LVI Oy.

Lupatunnuksella 16-0121-R on delfinaarion muuttaminen sisätoimintapuistoksi. Rakennuksen sisätilat muutettiin urheilutiloiksi, ja muutoksia tehtiin julkisivuihin, palo-osastointiin ja LVI-tekniikkaan. Arkkitehtina toimi Arkkitehdit MY Oy, rakennesuunnittelijana A-Insinöörit Suunnittelu Oy ja LVI-suunnittelijana Insinööritoimisto AX-LVI Oy.

7.2 Särkänniemi 2002-projekti ja laajennus 2006–2007

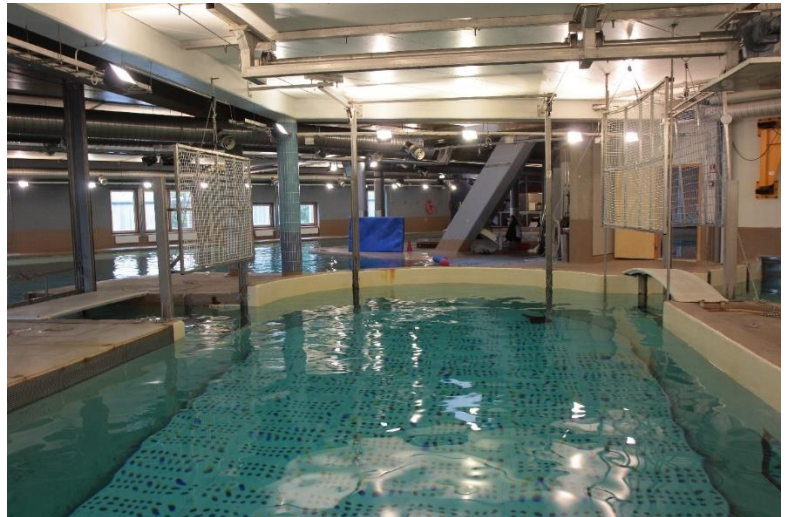
Särkänniemessä oli 1980-luvun puolivälissä tunnistettu, että alue oli hajanainen ja rakentunut osittain väliaikaisista rakennelmista, jotka olivatkin jääneet pitkäikäisemmiksi kuin aluksi oli ajateltu.

Tämän tilanteen korjaamiseksi vuonna 1990 perustettiin Särkänniemi 2002-projekti, jonka tarkoituksena oli tehdä suunnitelma Särkänniemen uudistamisesta yhdeksi hallituksi kokonaisuudeksi, jossa hyödynnetään paikan vahvuuksia. Erityisen tärkeäksi tunnistettiin ”jokaiselle jotakin”-ajattelu. Suunnitelmat laati arkkitehti Petri Pussinen.

Projektin seurauksena alueen nimeksi tuli vuonna 2000 Särkänniemen Elämyspuisto, johon tultiin sisälle yhdestä portista. Myös huvipuiston laitteiden sijoittelua, ravintoloita ja muita palveluita oli uudistettu tukemaan ajatusta yhdestä kokonaisuudesta.

Osittain projektin seurauksena myös Delfinaariota uudistettiin. Olivathan sen tilat pääosin peräisin 1980-luvulta. Tärkeimpänä vaikuttajana

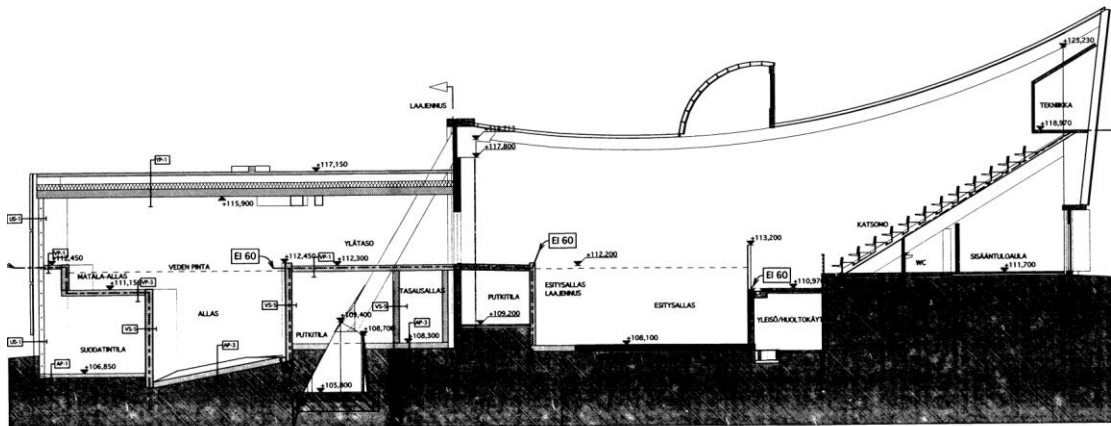
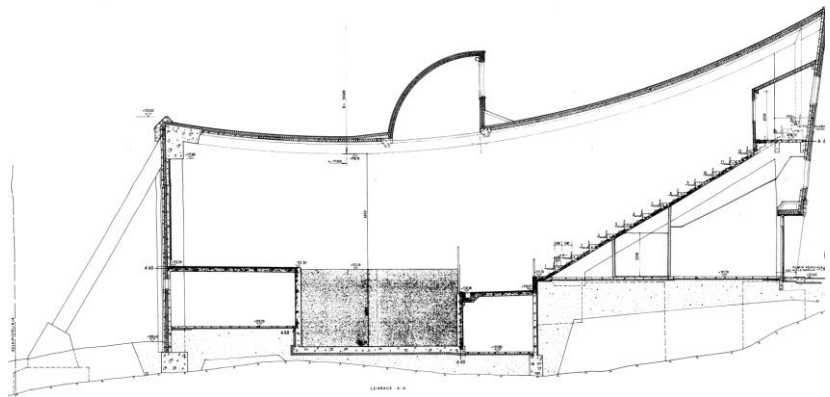
laajennushankkeen taustalla oli ehkä kuitenkin uudistunut eläintensuojelulaki. Rakennusta laajennettiin siten, että delfiinit saivat uuden, aiempaa suuremman kotialtaan ja rakennukseen tuli lisää teknisiä tiloja. Laajennus valmistui vuonna 2007 ja laajennuksen jälkeen delfiineillä oli 648 m² allastilaa, jonka syvyys vaihteli 1...6 m. Allastilat lähes kaksinkertaistuivat alkuperäisestä. Laajennuksen kustannukset olivat reilut 7 miljoonaa euroa.

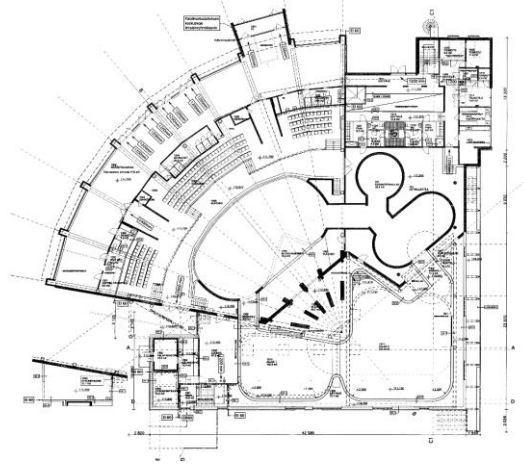
Kuva 16. Yläkuvassa vanha kotiallas ennen laajennusta ja sen jälkeen, kun laajennus on valmis. Laajennuksen myötä ulkoseinä ikkunoineen on purettu vanhan kotialtaan viereltä. Etualalla alakuvassa vanha kotiallas ja taustalla uusi. Kuvat Vapriikin kuva-arkisto ja Särkänniemen arkisto.

Vanhan osan yleisölle avoimien tilojen muutoksista merkittävimmät olivat näytösaltan suurentaminen suoristamalla sen seinämää ja näytösaltan ulkotilaan avoimen ikkunan poistaminen. Lisäksi yleisöaulaan rakennettiin katsomon alla oleviin tiloihin yleisölle lisää wc-tiloja.

Mielenkiintoinen yksityiskohta laajennuksesta on, että kun uusi kotiallas valmistui, eivät delfiinit heti hyväksyneet sitä, vaan kului kuukausia ennen kuin ne suostuivat uimaan uuteen altaaseen. Kun ne sinne pääsivät, osa ei olisi halunnut poistua uudesta altaasta lainkaan.

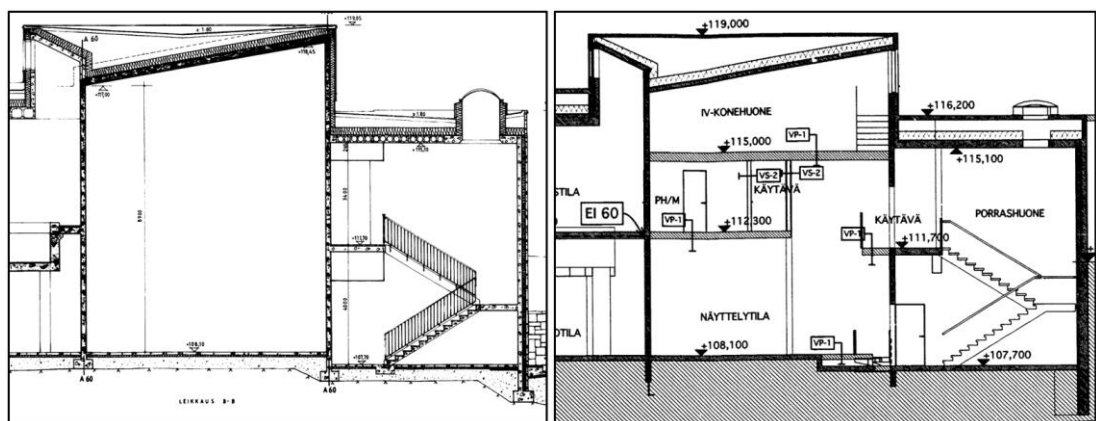

Kuva 17. Ensimmäisen vaiheen rakennuksen leikkaus näytösaltan kohdalta ja sama kohta laajennuksen jälkeen. Kuvista havaitaan, miten näytösallasta laajennettiin ja miten pääsalin kehien viuhkamaiset, maahan tukeutuvat rakenteet jäivät laajennuksen sisään. Piirustukset Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 18. Pohjapiirros, vanha osa ja laajennus. Vanhan kotiallastilan ulkoseinää ei ole esitetty purettavaksi kokonaan, mikä kuitenkin lopulta tehtiin. Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

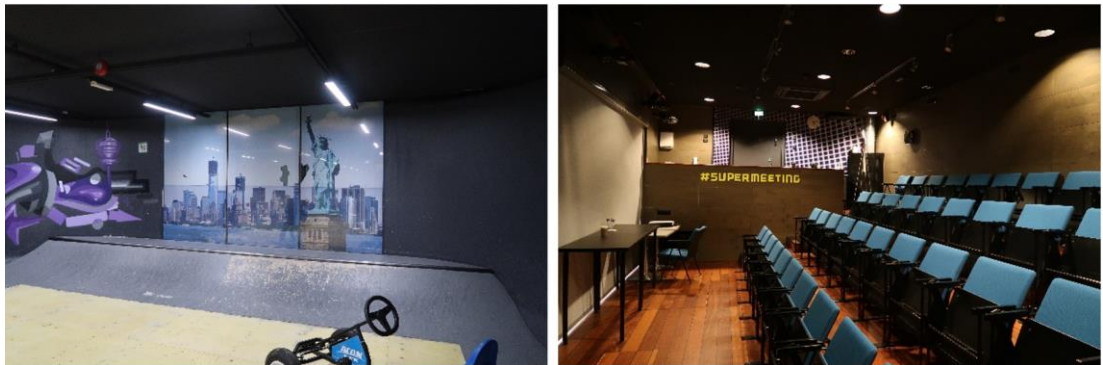
Vanhan osan aputiloissa jaettiin IV- ja pumppukonehuone pienemmiksi tiloiksi uusien välipohjien ja väliseinien avulla. Konehuoneen tilalle tehtiin kellarikerrokseen näyttelytila, pääkerrokseen varastotilaa ja kattokerros jäi IV-konehuoneeksi. Kellarikerroksessa olleet kalapakastin ja suolavarasto siirrettiin laajennusosaan ja niiltä vapautuneisiin tiloihin sijoitettiin toimisto ja teletila. Laajennusosaan tehtiin myös uusia IV-konehuoneita sekä muita teknisiä tiloja delfiinien uuden kotialtaan lisäksi.

Kuva 19. IV-konehuone ja vedenpuhdistamo ensimmäisessä vaiheessa 1985 ja sama tila jaettuna välipohjilla laajennuksen rakentamisen yhteydessä 2007. Piirustukset Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Ensimmäisen vaiheen julkisivut jäivät osittain laajennuksen sisälle, jossa niitä myös paikallisesti purettiin ja vanhoihin julkisivuihin tehtiin lisäksi yksittäisiä uusia ovia ja ikkunoita. Merkittävä muutos oli lounaisjulkisivun osittainen peittäminen laajennuksella ja samalla maan pinnan nostaminen siten, että yleisön uloskäynti oli maantasossa, kun aiemmin uloskäynnin edessä oli terassi portaineen. Myös julkisivussa ollut akvaarioikkuna näytösaltaaseen jäi laajennuksen taakse ja valettiin umpeen. Lisäksi delfiinien alkuperäisen kotiallastilan ulkoseinä ikkunoineen jäi laajennuksen sisälle ja se purettiin kokonaan pois.

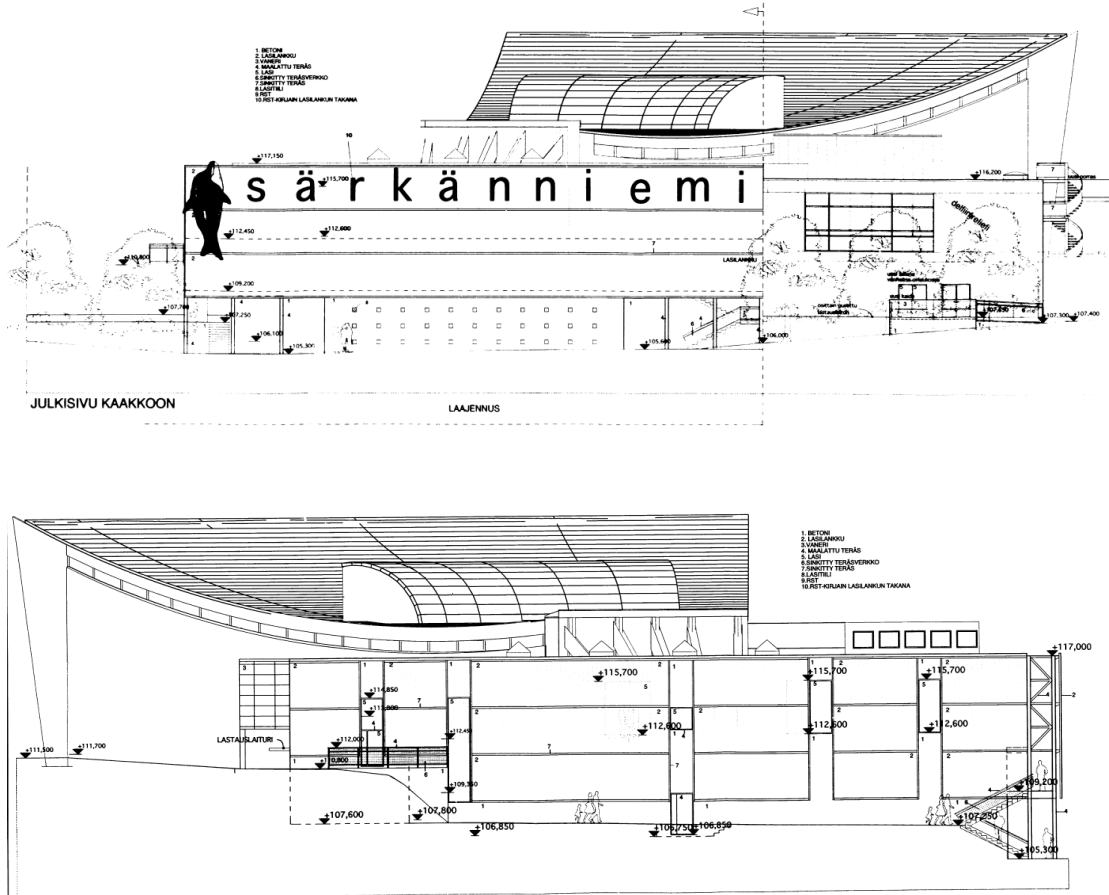
Uuden kotialtaan seinämään sen sijaan rakennettiin ikkuna, joka avautui laajennusosaan sijoitettuun auditorioon, josta yleisöllä oli mahdollisuus tarkastella delfiinien toimintaa veden alla.

Kuva 20. Altaan lasiseinä on nykyisin teipattu altaan puolelta kaupunkimaisemaksi ja auditoriossa sen kohdalla on valkoinen seinä.

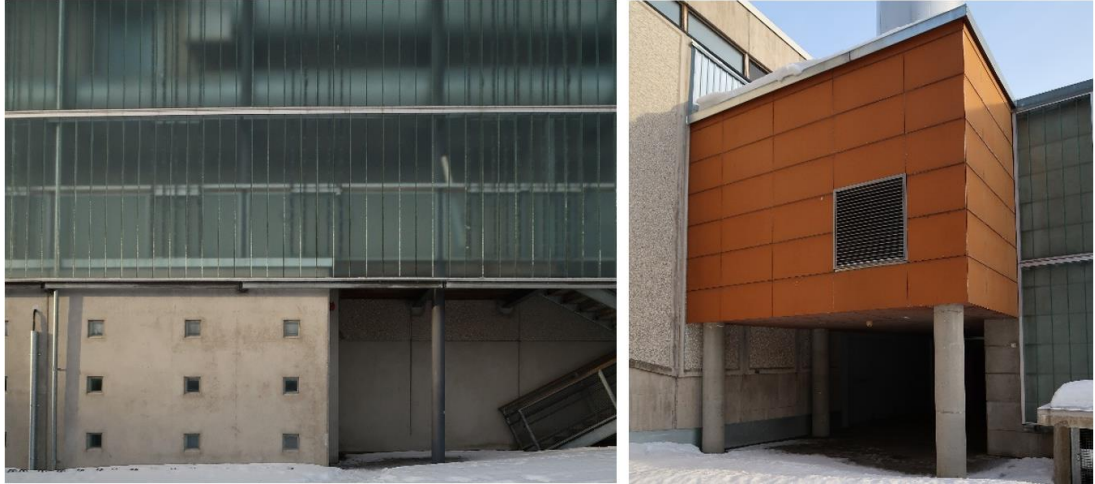
Laajennusosan julkisivut tehtiin pääosin lasilankuista ja niiden ilme on hyvin suoraviivainen, suorastaan teollisuushenkinen. Ensimmäisessä vaiheessa selkeän julkisivuvaiheen muodostaneet pääsalin katon maahan viuhkamaisesti tukeutuvat rakenteet jäivät laajennuksen sisälle. Laajennuksen myötä rakennuksen ulkoasusta etenkin kaupungin suuntaan tuli eletön, kun se alun perin oli ollut hyvin vahva ja veistoksellinen. Seuraavat kuvat osoittavat, miten laajennuksen uudet julkisivut peittivät vanhat ja rakennuksen veistoksellinen luonne katosi. Vanha pääsalin kaareva kattolinjakaan ei enää hahmotu maan tasosta katsottuna yhtä

hyvin kuin alla olevissa piirustuksissa. Uudesta julkisivusta oli todennäköisesti kaavailtu porttirakennusta Särkänniemeen, koska sen yläosaan on lupakuvassa sijoitettu suurin kirjaimin teksti "Särkänniemi".

Kuva 21. Rakennus sai laajennuksen myötä uudet julkisivut kaakon ja lounaan suuntiin. Julkisivupiirustuksissa ensimmäisessä vaiheessa rakennetun näytössalin katon kaareva muoto erottuu paremmin kuin todellisuudessa paikan päällä. Piirustukset Arkkitehtikonttori Petri Pussinen, Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkisto.

Laajennuksen ja muutokset vanhaan osaan suunnitteli Arkkitehtikonttori Petri Pussinen Oy, joka oli aiemmin laatinut suunnitelmat koko Särkänniemen alueen uudistamiseen ja erillisten toimintojen yhdistämiseksi Särkänniemen Elämyspuistoksi.

Kuva 22. Laajennuksen julkisivujen materiaalivalikoimaa: lasilankut ovat pääosassa ja maantasokerroksen betonijulkisivussa on pieniä lasitiiliaukkoja. IV-konehuonetta rakennuksen takanurkassa on korostettu oransseilla seinäelementeillä.

7.3 Muutos sisäaktiiviteettipuistoksi 2016–17

Delfinaario oli koko sen olemassaolon ajan saanut moitteita eläinten suojelijoilta ja sen lakkauttamista vaativia aloitteita tehtiin kaupungille eri aikoina yhteensä kymmenkunta. Erityisesti delfinaariossa syntyneiden poikasten kuolemat 1990-luvulla herättivät kovaa arvostelua. Lisäksi eläinten suojelua ja elinolosuhteita koskeva lainsäädäntö muuttui ja toi uusia vaatimuksia. Uusi eläinsuojelulaki tuli voimaan vuonna 1996, jonka jälkeen vuonna 1998 delfiinien maahantuonti kiellettiin. Eläinsuojelulakia tarkistettiin kuitenkin vuonna 2009 pysyviä eläinnäyttelytiloja koskevan pykälän osalta.

Julkinen keskustelu delfinaarion ympärillä kiihtyi vuonna 2014 ja sen sulkemista vaadittiin ja mielenosoituksia järjestettiin. Syyskuussa 2015 tehtiin valtuustoaloite delfinaarion lakkauttamisesta ja lokakuussa Särkänniemi Oy päätti lopulta sulkea delfinaarion. Delfiinit, joita tuolloin oli neljä, siirrettiin Ateenaan, Attica Zoological Parkiin.

Kun delfinaario oli suljettu, rakennus muutettiin vuosina 2016–17 sisäaktiviteettipuistoksi, SuperParkiksi. Muutoksen suunnitteli Arkkitehdit MY. Lähes koko rakennus otettiin yleisökäyttöön, kun aiemmin yleisön tilat olivat rajoittuneet aulaan ja näyttössaliin sekä kellarin näyttelytilaan ja auditorioon. Uudet värit ja rakenteet tehtiin osittain vanhojen päälle asennetuilla lisärakenteilla, jotka ovat purettavissa pois helposti. Muutoksia tehtiin kuitenkin myös rakenteisiin, vanhoihin pintamateriaaleihin ja tilajakoon.

Näyttösalissa katsomon istuimet poistettiin ja pieni osuus katsomorakenteista purettiin ravintolan tieltä. Lisäksi poistettiin näyttössalin seinien pintojen puurakenteet. Valokuvien perusteella seinien puupaneeleissa oli kosteusjälkiä etenkin alaosissa lähellä allastilaa. On todennäköistä, että ne koettiin riskiksi sisäilman laadulle sisäurheilutilassa ja siksi poistettiin.

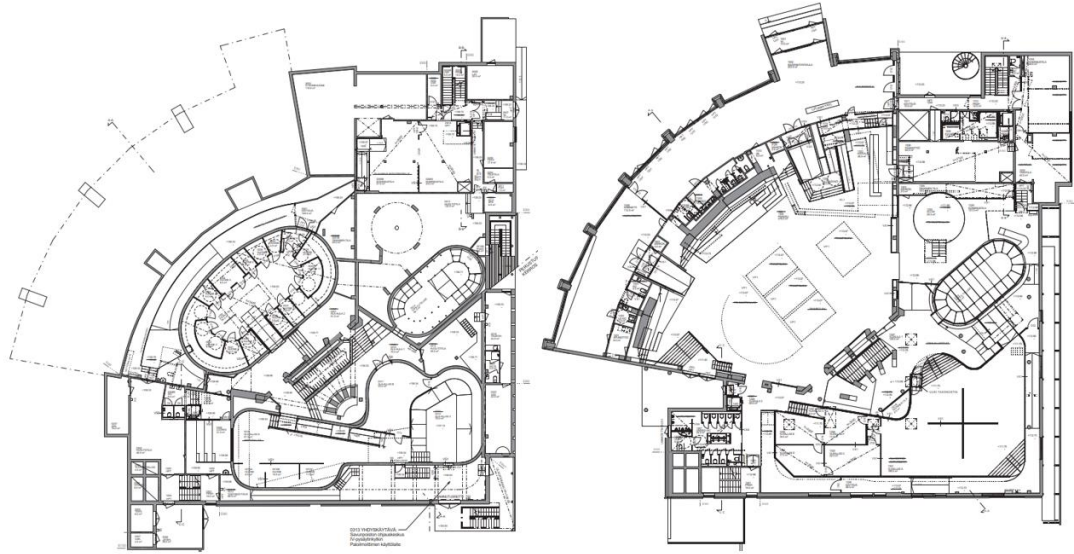
Esitysaltaan ja kotialtaan väliseen tilaan, vanhan tasausaltaan kohdalle, rakennettiin uusi sisäinen porraskäytävä pääkerroksen ja kellarin välille.

Aputiloissa vanhoista sosiaalityötiloista purettiin suurin osa väliseinistä ja tilat muutettiin ”kabinettitiloiksi”.

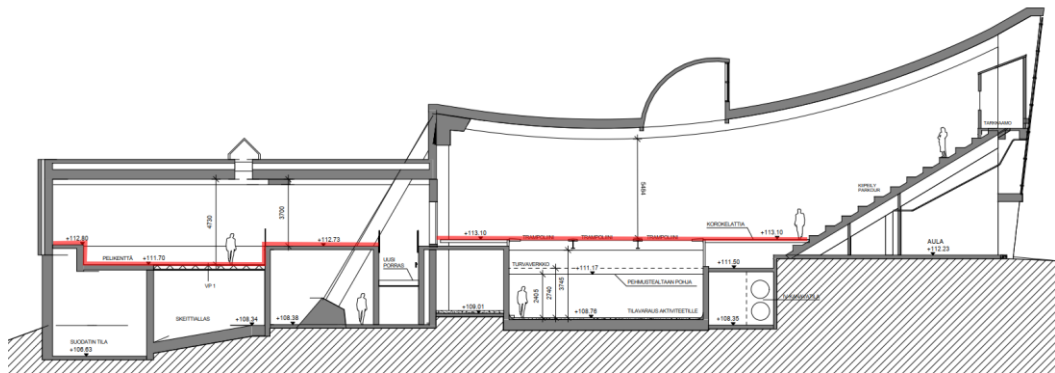
Altaiden osalta merkittävin toimenpide oli uusien aukkojen tekeminen altaisen seinämiin, kun niistä tehtiin käyttötiloja, joihin oli saatava kulkuovia.

Delfinaariota palvellut tekniikka, kuten vedenpuhdistuslaitteet, kalapakastamo ja -keittiö purettiin.

Uusi poistumistieporras kattotasolta rakennettiin toimistosiiven ja pääsaliosan väliseen syvennykseen.

Kuva 23. Vasemmalla SuperParkin kellarikerros, jossa altaiden seiniin on tehty aukkoja. Oikealla SuperParkin pääkerros, jossa altaat on ikään kuin häivytetty lattioiden kansirakenteiden avulla. Piirustukset Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

Kuva 24. Punaisella esitetty leikkauspiirustuksessa vuonna 2024 näkyvissä oleva pääkerroksen perustaso. Harmaalla nykyisten pintojen alle jääneet Delfinaarion aikaiset rakenteet. Piirustus Arkkitehdit My, Tampereen rakennusvalvonnan arkisto.

8 Nykytilanne

Rakennuksen pääsali on tällä hetkellä hyvin sekava ja levoton SuperParkin rakenteiden vuoksi. Altaat on muutettu trampoliinitiloiksi tai muiksi aktiviteeteiksi, lattioiden tasoerot on peitetty kansirakenteilla ja seinät

kankailla. Kankaiden takana on näkyvissä betoniseinä, jonka pinnasta on purettu alkuperäiset puupaneloinnit.

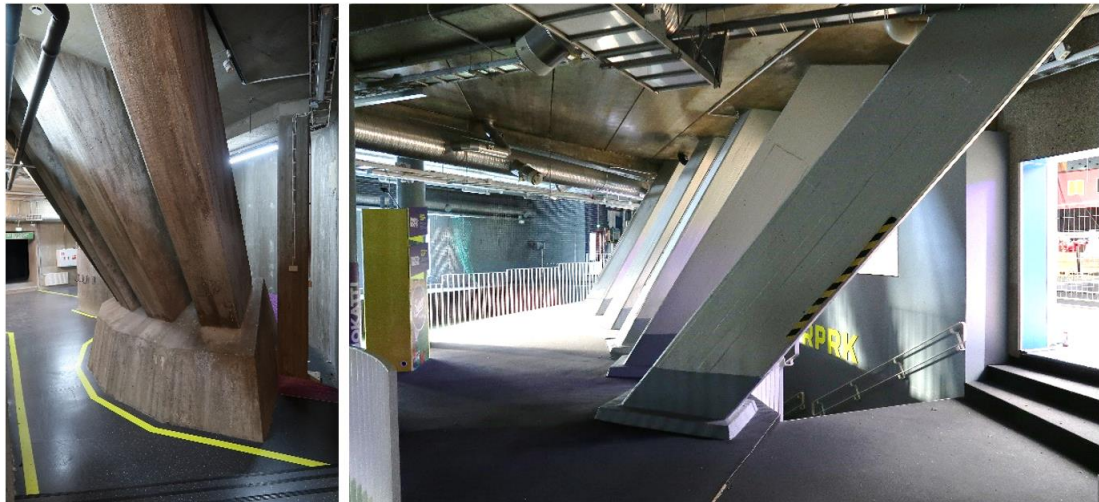
Kuva 25. Pääsali, jossa betonirakenteet ovat säilyneet ja mahdollisesti laatoitus lattiassa altaan ympärillä nykyisten rakenteiden alla.

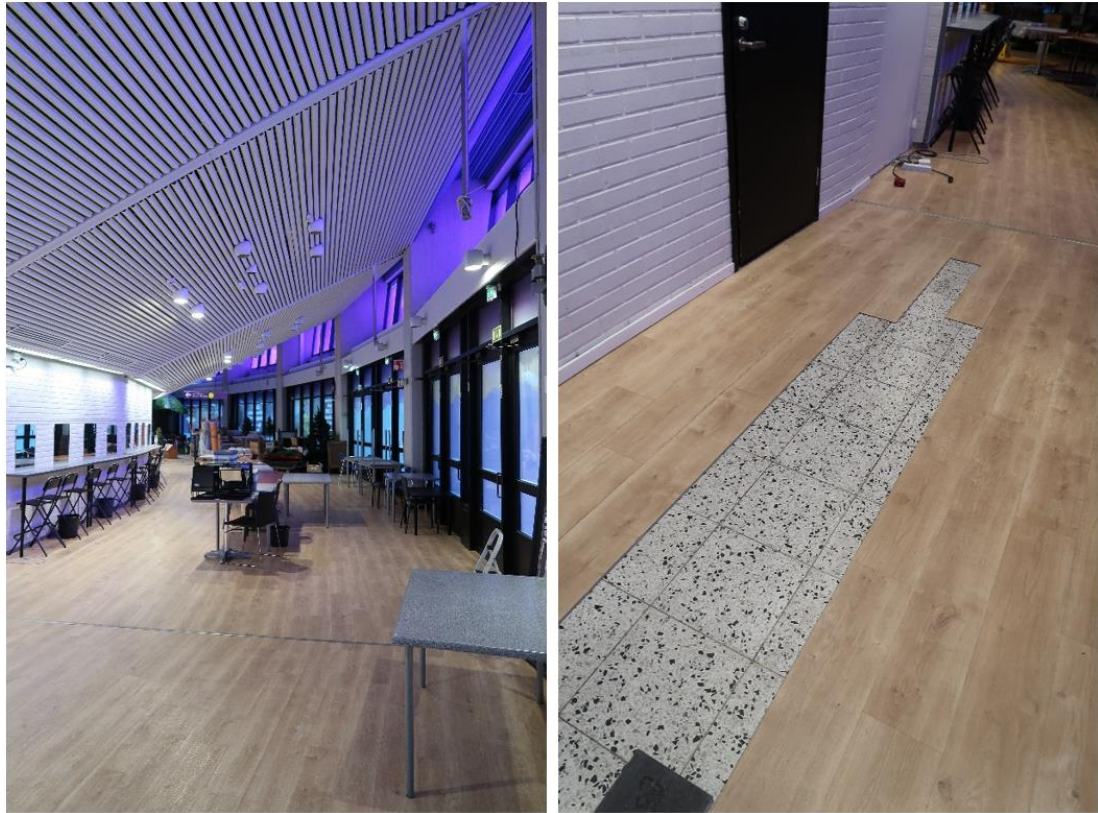
Kuva 26. Puupaneloinnit pääsalin seinistä on purettu ja seinät ovat betonipinnalla, jossa koolaukset ovat jäljellä.

Kuva 27. Kattorakenteet ovat säilyneet, mutta hahmottuvat huonosti roikkuvien valaisimien lomasta.

Kuva 28. Ensimmäisessä vaiheessa julkisivussa näkyneet betonikehien osat ovat nyt näkyvissä kahdessa kerroksessa; kellarissa ja pääkerroksessa. Pääkerroksessa ne on maalattu, kellarissa ne ovat edelleen betonipinnalla.

Kuva 29. Aula on todennäköisesti kohtuullisen hyvin tilana säilynyt, lattiaan on asennettu laminaatti alkuperäisen pesubetonilaattapinnan päälle ja lasiseinän violetit teippaukset luovat tilaan värillisen valaistuksen.

Aputilat ovat nykyisin myös hyvin suurelta osin yleisötiloja, ja niissä on SuperParkin toimintaan liittyviä rakenteita, joiden vuoksi Delfinaarion aikaisia rakenteita tai tiloja on monin paikoin vaikea hahmottaa. Uudet väliseinät ovat kevytrakenteisia levyseiniä.

Kuva 30. Aputiloissa olivat alun perin mm. sosiaalityöt, jotka Superparkin muutosten yhteydessä muutettiin avarammiksi huonetiloiksi. Portaikon kaide ja muutamat välit on säilynyt.

Julkisivut ovat muuten laajennuksen jälkeisessä asussa, mutta suuren lasiseinän lasiin on vaihdettu väriksi violettia liimattavien kalvojen avulla ja lasiseinän alaosan lasiovien ja suurten ikkunoiden lasipinnat on teipattu oransseiksi. Lisäksi julkisivussa on uusi poistumistieporras.

Kuva 31. Kaupungin suuntaan oleva julkisivu lasilankkuineen on laajennuksen aikaisessa asussa. Ensimmäisen vaiheen julkisivusta näkyvissä on aputilojen pääty ikkunoineen ja delfiiniireliefi seinässä.

Kuva 32. Vasemmalla kuvassa alkuperäinen lasijulkisivu sekä lipan päällä ollut DELFINAARIO -teksti. Lasijulkisivu vuonna 2024, kun kirkkaan lasit on teipattu SuperParkin rakentamisen yhteydessä violeteiksi ja alaosan ovet on peitetty oranssilla teippauksella. Vasen kuva Vapriikin kuva-arkisto, kuvaaja Kari Nieminen.

Kuva 33. Veistoksellista betoniseinää ja pääsalin katon profiilia on näkyvissä katkelma laajennuksen takaa.

Kuva 34. Korttelahden yli katsottuna rakennuksen alkuperäinen kattomuoto hahmottuu kohtuullisen hyvin.

9 Ominaispiirteet ja säilyneisyys sekä arvot

9.1 Ominaispiirteet ja säilyneisyys

Rakennuksen ominaispiirteet ovat ne piirteet, joista rakennuksen tunnistaa juuri kyseiseksi rakennukseksi tai jotka kuvastavat esimerkiksi rakennusaikaa tai ovat tyypillisiä kohteen arkkitehdin tuotannossa.

Delfinaarion ensimmäisen vaiheen tärkeä ominaispiirre on rakenteiden merkitys osana arkkitehtuuria, erityisesti taidokkaat betonirakenteet näytössalissa. Lisäksi rakennuksen julkisivuissa on betonia käytetty hyvin monipuolisesti, mikä teki rakennuksesta vahvasti juuri betoniarkkitehtuuria. Rakennuksen hahmolle antaa erityisen luonteen pääsalin kaareva kattorakenne ja siitä nouseva kaareva, alumiinipintainen kattoikkuna. Tärkeä ominaispiirre julkisivuissa on pääsisäänkäynnin raskaalle betonille kontrastin muodostava suuri, kalteva lasiseinä. Ensimmäisessä vaiheessa rakennuksen yleishahmo on ollut hyvin veistosmainen ja itseriittoinen.

Laajennus on hämärtänyt alkuperäistä rakennuksen veistoksellisuutta ja tuonut sen kahdelle sivulle laatikkomaisen ilmeen. Ensimmäisen vaiheen rakennusosat ovat pääosin jääneet piiloon laajennuksen taakse. Laajennusosien julkisivujen arkkitehtuuri edustaa jossain määrin esimerkiksi teollisuusarkkitehtuurille ominaista yksitoikkoisuutta, kun alkuperäiset julkisivut puolestaan olivat hyvin yksilölliset ja juuri tähän rakennukseen räätälöidyt.

Sisätiloissa näytössali altainen on ehdottomasti rakennuksen merkittävin tila, jota muut tilat tukevat. Näytössalin ominaispiirre on sen vahva tilallinen tunnelma, joka syntyy ”riippuvasta” kattorakenteesta. Rakenne myös ikään kuin ohjaa katsomossa etenkin korkealla istuvan katsojan katseen alas kohti allasta. Salin muita ominaispiirteitä ovat olleet lämpimät sävyt seinien puupaneelien ja lattian vaalean ruskeiden laattojen muodossa. Puupaneelit eivät enää ole jäljellä tilassa, eikä niiden rakenteesta, puulajista tai käsittelystä ainakaan tämän tutkimuksen

aikana löytynyt dokumentteja. Näytössalin lattian laatoituksen säilyneisyyttä ei päästy tarkastamaan, mutta se on todennäköisesti jäljellä levytysten alla.

Rakennuksen julkisivut ovat säilyttäneet laajennuksen jälkeisen asunsa. Ensimmäisen vaiheen julkisivuista ovat näkyvissä olevilta osin jäljellä tuon vaiheen piirteet, mutta koska osa julkisivuista on peittynyt laajennuksen taakse, ei rakennuksessa enää ole vahvaa alkuperäistä veistoksellisuutta kuin pilkahduksina. Lisäksi osa alkuperäisistä ulkoseinistä on myös purettu, joten alkuperäinen veistosmainen kokonaisuus ei ole palautettavissa laajennusta purkamalla, vaan se vaatisi myös merkittävää uudelleenrakentamista.

Näytössali ja sen betonirakenteet ovat pääosin säilyneet, lukuun ottamatta purettua osaa katsomosta. Katsomon kaikki penkit on purettu pois. Betonirakenteiden alun perin julkisivussa näkynyt viuhkamainen osuus kehärakenteista on jäänyt laajennuksen sisälle ja uuden välipohjan vuoksi rakenteet eivät ole kokonaisuutena hahmotettavissa.

Aulan tilallinen hahmo on alkuperäinen, mutta lasiseinän nykyinen violetti väriytyy tekee sen tunnelmasta erikoisen. Aulan mosaiikkibetonilaatat ovat tallella nykyisen lattiapinnan alla.

Rakennuksen aputilojen alkuperäisestä ulkoasusta ei juurikaan ole käytettävissä tietoja, mutta todennäköisesti tilat ovat olleet aikansa hyvää käyttöarkkitehtuuria. Aputiloissa alkuperäiset sosiaalitalat ovat tilallisesti muuttuneet täysin väliseinien purkamisen vuoksi ja alkuperäinen koti- ja karanteeniallastila on tilana kadonnut, kun sen ulkoseinä ikkunoinen on purettu laajennusvaiheessa.

9.2 Arvot

Rakennusinventoinnissa (Ahola 2018) on rakennuksessa tunnistettu historiallista todistusarvoa ainoana delfinaariona Suomessa sekä rakennushistoriallista arvoa kahden aikakauden eli 1980- ja 2000-lukujen

lasiarkkitehtuurin edustajana. Rakennuksen on todettu nousevan hyvin esille kaupunkikuvassa Mustalahden satamassa, mutta myönteinen vaikutus miljööseen on arvioitu olevan vain vanhan osan pääfasadilla, joka aukeaa puiston sisälle.

Suomen ensimmäisen delfinaarion lisäksi rakennuksella on ollut arvoa maailman ensimmäisenä delfinaariona, jossa on biologinen vedenpuhdistusmenetelmä. Järjestelmä on uudistettu laajennuksen yhteydessä ja purettu pois SuperParkiksi muuttamisen myötä.

Rakennusinventoinnissa kuvattujen arvojen lisäksi ensimmäisen vaiheen osassa voidaan tunnistaa rakennustaiteelliseksi arvoksi rakennuksen ja etenkin sen näytössalin rakenteiden veistoksellisuus sekä rikas betonin käyttö julkisivuissa. Toinen tunnistettu rakennustekniikkaan liittyvä arvo on Suomen ensimmäinen tai ainakin yksi ensimmäisistä, tarkoituksella riippuvista jännebetonikatoista. Rakennuksen ensimmäisen vaiheen voikin todeta olevan erinomainen esimerkki betonin käytöstä rakentamisessa, niin rakenteina kuin julkisivupintoina sekä arkkitehdin ja rakennesuunnittelijan onnistuneesta yhteistyöstä.

Sisätiloista arvokkaimmat ovat selkeästi näytössali ja siihen liittyvä aula, jotka myös muodostavat julkisivujen olennaisimman ja tunnistettavimman massan muotonsa vuoksi.

Alkuperäisen vaiheen aputilat ovat aikansa käyttöarkkitehtuuria ja toteutettu rakentamisaikansa perusrakennustekniikan keinoin. Alun perin aputilat ovat yhdessä näytössalin ja sen rakenteiden kanssa muodostaneet veistoksellisen kokonaisuuden, joka kuitenkin on laajennuksen rakentamisen ja alkuperäisen osan osittaisten purkutöiden myötä menetetty.

Laajennusosa edustaa käyttöarkkitehtuuria, jossa on toteutettu teknistä tilaa käyttäen todennäköisesti kustannustehokkaita rakenteita.

Laajennusosassa ei ole tunnistettavissa erityisiä arvoja.

Rakennusinventoinnissa mainittu laajennusosaan liittyvä arvo yhden

aikakauden lasiarkkitehtuurin edustajana muodostuu yhteydestä ensimmäisen vaiheen rakennukseen. Ensimmäisen vaiheen rakennusta puolestaan ei voida pitää erityisesti lasirakentamisen edustajana, vaan se on korkeatasoista betoniarkkitehtuuria, jossa lasia on käytetty kontrastina raskaalle betonille. Itsenäisenä rakennuksena laajennuksen lasirakenteet eivät olisi erityisen merkittäviä.

Delfinaarion ensimmäisen vaiheen rakenteilla on kulttuuri- ja arkkitehtuurihistoriallista sekä kaupunkikuvallista arvoa osana arkkitehti Pekka Ilveskosken Särkänniemeen suunnitteleminen rakennusten (Akvaario-Planetaario, Näsinneula ja Sara Hildénin taidemuseo) kokonaisuutta. Kaikki rakennukset edustavat korkeatasoista betonirakentamista Särkänniemen alueella ja Näsinneula on jopa saanut ”vuoden betonirakenne” -palkinnon.

10 Yhteenveto

Delfinaario on lajissaan Suomen ensimmäinen ja rakennettu osaksi Särkänniemen aluetta. Idea delfinaariosta on ollut mukana jo hyvin varhaisissa suunnitelmissa, vaikka rakennus toteutettiin vasta viimeisenä 1960–1980-lukujen rakennushankkeista Särkänniemessä.

Särkänniemen Delfinaarion ensimmäinen vaihe on tärkeä osa arkkitehti Pekka Ilveskosken Särkänniemeen suunnitteleminen rakennusten kokonaisuutta. Rakennuksella on myös arvoa yhtenä arkkitehti Ilveskosken tuotannon merkittävimmistä töistä muiden hänen Särkänniemeen suunnittelemiensa rakennusten ohella.

Delfinaarion ensimmäisessä vaiheessa rakennesuunnittelija Martti Helinon rooli on ollut tärkeä ja kokonaisuus on onnistunut esimerkki arkkitehti- ja rakennesuunnittelun hyvästä yhteistyöstä, jossa rakenteet ovat olennainen osa arkkitehtuuria.

Sisätiloista näytössalin ja aulan muodostama kokonaisuus on selkeästi rakennuksen päätila, jota muut osat vain ”palvelevat”. Delfinaarion erityinen rakennustaiteellinen arvo ovat näytössalin betonirakenteet,

joiden voimakas muoto antaa rakennukselle erityisen luonteen sekä rikas betoni käyttö julkisivuissa. Rakennuksen laajentaminen on hävittänyt kokonaisuuden alkuperäisen veistoksellisuuden ja heikentänyt siten sen arvoa. Laajennuksella ei tunnistettu olevan erityisiä arkkitehtonisia tai muita arvoja.

Selkeä arvo Delfinaariolla on Suomen ensimmäisenä delfinaariorakennuksena sekä ensimmäisenä delfinaariona maailmassa, jossa on käytetty biologista vedenpuhdistusmenetelmää.

AFRY Buildings Finland Oy

Espoo 12.2.2024

Anu Laurila, arkkitehti, RTA
Erikoisasiantuntija

Katariina Laine, DI, RTA
Tiimipäällikkö

Lähteet:

Julkaisut

Ahola Teija, Särkänniemen alueen rakennusinventointi, 2018, Tampereen kaupunki

Eskelinen Maria, Särkänniemi 1960-luvulta 2000-luvulle, 40 yhä hauskeempaa vuotta, Tampere 2009

Helino Martti, Tampereen Särkänniemen delfinaarion rungon mitoituksesta ja rakentamisesta, diplomityö, Tampereen Teknillinen Korkeakoulu 1992

Santamäki Lauri, Näin syntyi Särkänniemi, Tampere 1998

Särkänniemi, Suomen suurin ja kaunein huvikeskus, Tampere 1991

Wacklin Matti, Halkovuorten takaa huvittelukeskukseksi, Tampere 1999

Tammerkoski-lehdet 5/1984, 1/1985 ja 4/1985

Internet

<https://en.wikipedia.org/wiki/Dolphinarium>

Helsingin Sanomat "Aikakone"-arkiston artikkelit delfinaariosta:

5.5.1985, 11.5.1985, 26.7.1991, 1.4.1985

Paavola Pekka, Särkänniemen elämyspuisto:

https://matkailijayhdistys.fi/download_file/view/93/200

YLE artikkelit delfinaariosta:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/10/30/suomen-ensimmaiset-delfiinit>

<https://yle.fi/a/3-8376781>

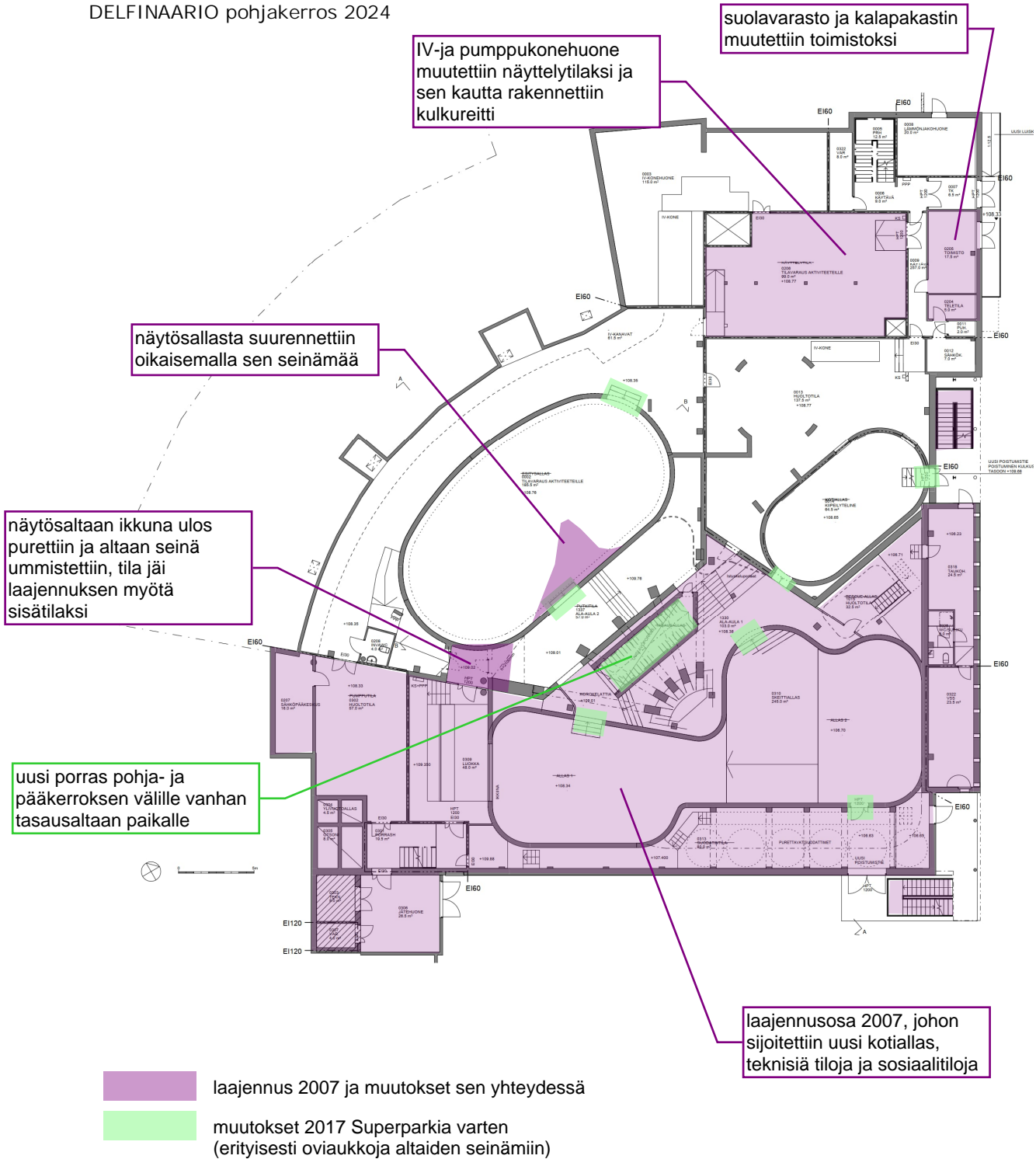
Arkistot

Museoviraston kuva-arkisto (finna.fi)

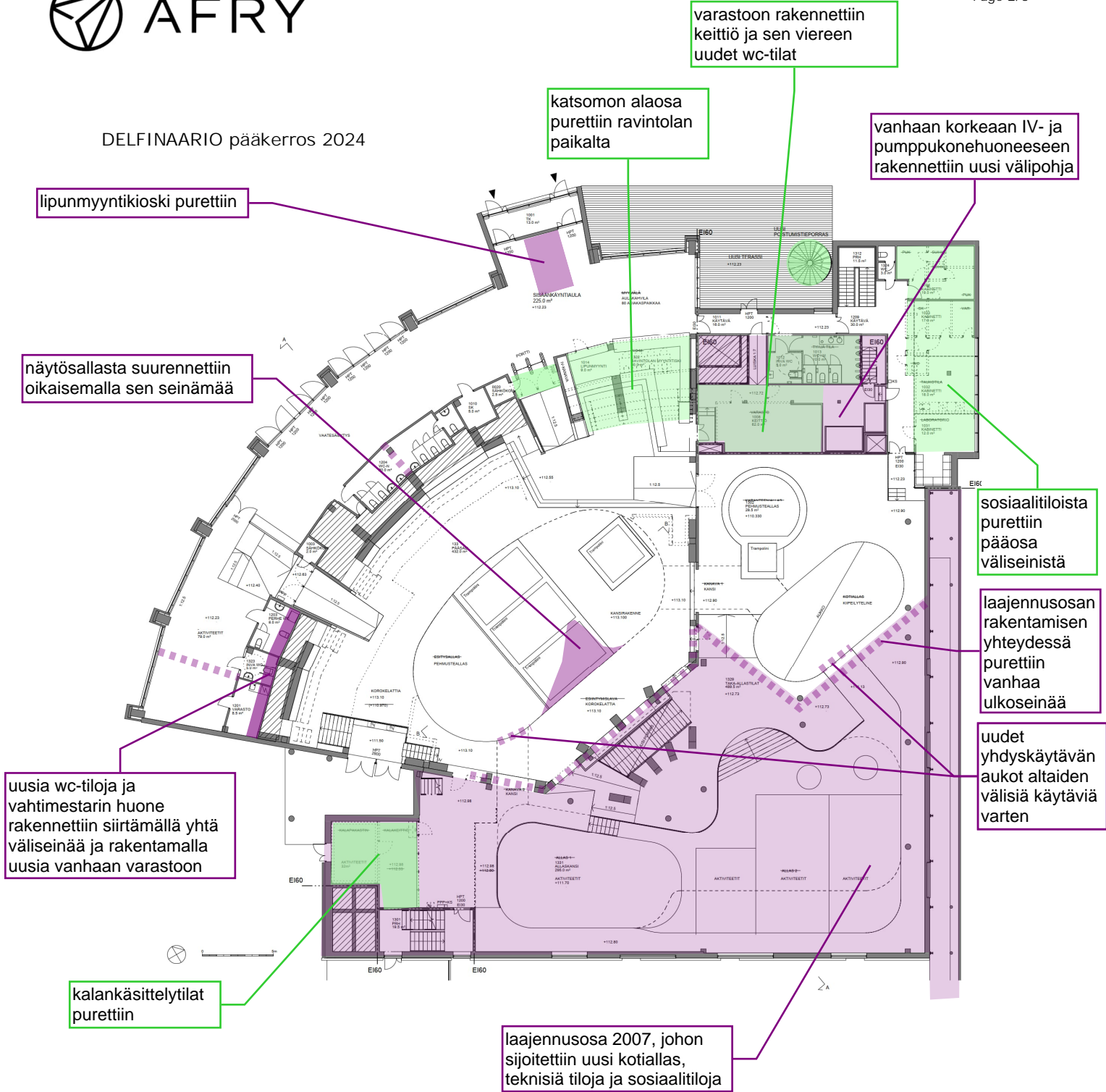
Tampereen rakennusvalvonnan arkisto

Vapriikin kuva-arkisto

DELFINAARIO pohjakerros 2024

DELFINAARIO pääkerros 2024

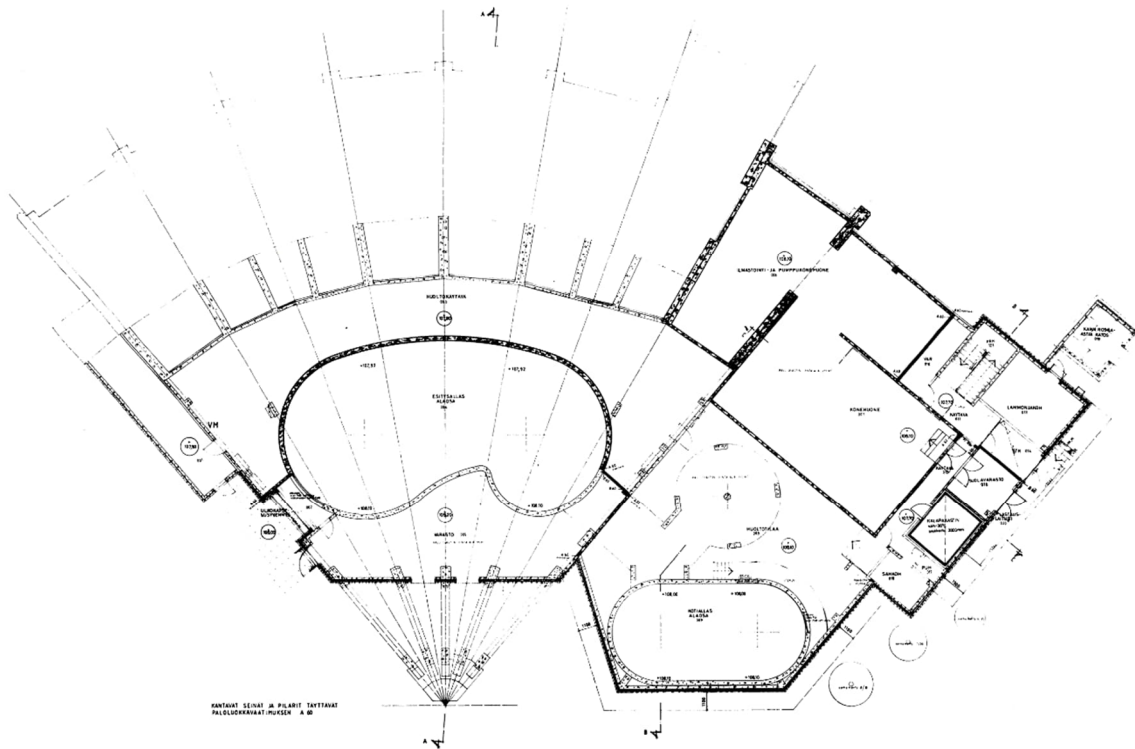

- laajennus 2007 ja muutokset sen yhteydessä
- muutokset 2017 Superparkia varten (lisäksi lattian korotus näytösallan ympärillä, altaisen peittäminen, katsomon istuinten poistaminen)

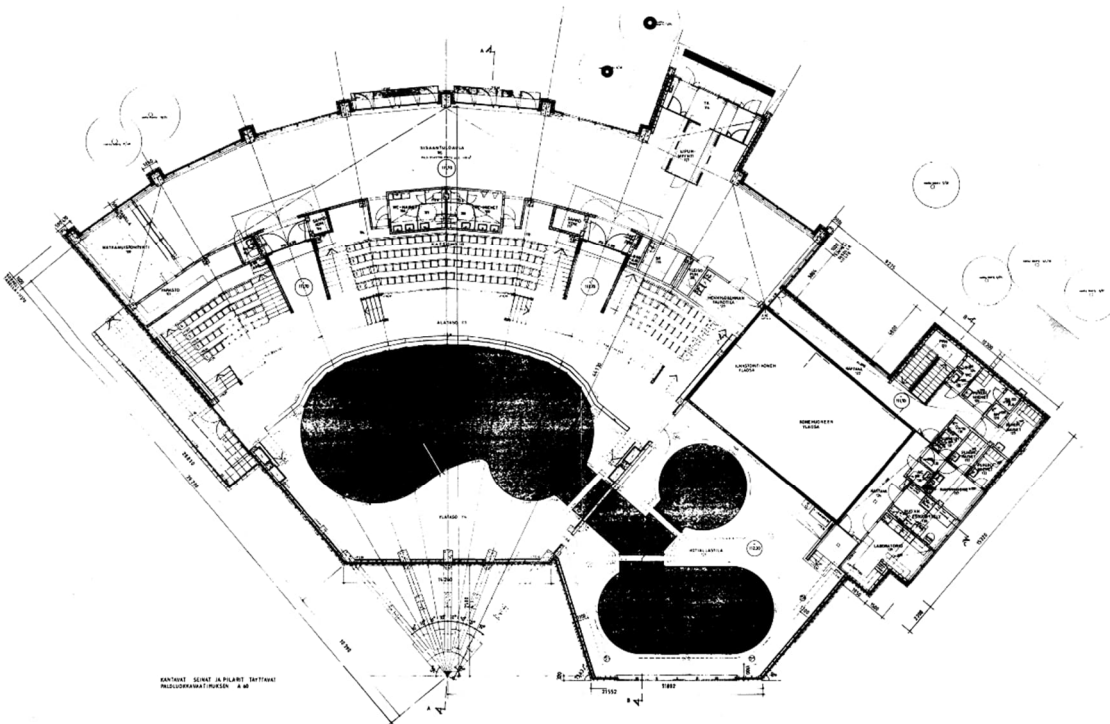

DELFINAARIO pohjakerros 1984

DELFINAARIO pääkerros 1984

DELFINAARIO kattokerros 1984

